

**ЦЕНОТИЧНА ПРИУРОЧЕНІСТЬ *CERAEA VINDOBONENSIS*
(FÉRUSSAC, 1821) НА ТЕРИТОРІЇ КАР'ЄРІВ В ЦЕНТРАЛЬНОМУ
ПОЛІССІ**

І.В. Хом'як, О.В. Гарбар, Д.А. Гарбар

Житомирський державний університет імені Івана Франка,
вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Ceraea vindobonensis (Férussac, 1821)) – південно-східноєвропейський вид, поширений на сухих ділянках з високим умістом кальцію в субстратах [1; 2]. Він поширився з півдня України в центральну та західну її частини і на Поліссі заселяє переважно відкриті ксеротермні ділянки як природних, так і антропогенних біотопів [2].

У районах гірничих виробок цей вид найчастіше зустрічається в рослинних угрупованнях класів *Molinio-Arrhenatheretea* та *Artemisietea vulgaris* (табл. 1). Набагато рідше його можна помітити в рослинності класів *Trifolio-Geranietea* та *Epilobietea angustifolii* [4]. У лучних оселищах найчастіше вид поширюється мезоксерофітними угрупованнями порядку *Galietales veri* [3]. Чисельність популяції відносно невелика. Зрідка вона досягає 0,75 особин на 1 м². У високотрав'ї сформованому куничником наземним *C. vindobonensis* зустрічається частіше за все на розріджених ділянках або на поодиноких рослинах. Тут цедея може безпечно перебувати, очікуючи більш сприятливих погодних умов. Вона піднімається на висоту 1-2 метри, уникаючи ризику бути затопленою під час тривалих злив або ймовірних хижаків під час пасивного очікування кінця засухи в другій половині літа.

У рудеральних оселищах *C. vindobonensis* пов'язана із рослинними угрупованнями класу *A. vulgaris*. Тут вона зустрічається в межах багатьох фітоценозів, які мають розріджений рослинний покрив та знаходяться на добре інстальованих ділянках кар'єрів. До них можна віднести рослинність союзів *Convolvulo-Agrophyron repentis*, *Arction lappae*, *Dauco-Melilotenion* та *Onopordion acanthii*.

Популяція *C. vindobonensis* поширена по всій території Центрального Полісся, однак в межах територій кар'єрів вид зустрічається не скрізь (рис. 1). Він не спостерігався нами на півночі цієї геоботанічної округи та крайньому півдні. Також спостерігаються деякі закономірності в територіальній диференціації популяції в межах різних класів рослинності. Наприклад, вид зустрічається в межах класу *Molinio-Arrhenatheretea* на півночі та північному заході. При цьому, на північному заході угруповання цього класу є його єдиними оселищами. Поширення в рудеральних оселищах класу *A. vulgaris* є рівномірним по всій досліджуваній території.

Порядки та класи рослинності, до яких приурочені популяції *C. vindobonensis* на території кар'єрів

Кар'єр	Рослинність (за Браун Бланке)	
	Порядок	Клас
ТОВ «БІЕМБІСІ СТОУН»	<i>Galietales veri</i> Mirk. et Naum. 1986	Molinio-Arrhenatheretea R.Tx 1937
ТОВ «Гвіздівський гранітний кар'єр»	<i>Galietales veri</i> Mirk. et Naum. 1986	Molinio-Arrhenatheretea R.Tx 1937
	<i>Arrhenatheretalia elatioris</i> Tüxen 1931	
	<i>Agropyretalia intermedio-repentsis</i> Th.Müll et Görs 1969	Artemisietea vulgaris Lohmeyer et al. ex von Rochow 1951
<i>Onopordetalia acanthii</i> Br.-Bl. et Tx. ex Klika et Hadač 1944		
ТОВ «Лабродарит С»	<i>Galietales veri</i> Mirk. et Naum. 1986	Molinio-Arrhenatheretea R.Tx 1937
	<i>Arrhenatheretalia elatioris</i> Tüxen 1931	
ТОВ «Західнерудпром»	<i>Galietales veri</i> Mirk. et Naum. 1986	Molinio-Arrhenatheretea R.Tx 1937
	<i>Origanetalia</i> Th.Müll 1962	Trifolio-Geranietea Th.Müll 1962
	<i>Galeopsio-Senecionetalia sylvatici</i> Passarge 1981	Epilobietea angustifolii Tx. et Preising ex von Rochow 1951
	<i>Agropyretalia intermedio-repentsis</i> Th.Müll et Görs 1969	Artemisietea vulgaris Lohmeyer et al. ex von Rochow 1951
	<i>Onopordetalia acanthii</i> Br.-Bl. et Tx. ex Klika et Hadač 1944	
ТОВ «МАЙДАН-ВІЛЬСЬКИЙ КАР'ЄР»	<i>Galeopsio-Senecionetalia sylvatici</i> Passarge 1981	Epilobietea angustifolii Tx. et Preising ex von Rochow 1951
ТОВ «Веста»	<i>Galietales veri</i> Mirk. et Naum. 1986	Molinio-Arrhenatheretea R.Tx 1937
	<i>Origanetalia</i> Th.Müll 1962	Trifolio-Geranietea Th.Müll 1962: <i>Origanetalia</i> Th.Müll 1962
	<i>Galeopsio-Senecionetalia sylvatici</i> Passarge 1981	Epilobietea angustifolii Tx. et Preising ex von Rochow 1951
ТОВ «МАССИВ ПЛЮС»	<i>Galietales veri</i> Mirk. et Naum. 1986	Molinio-Arrhenatheretea R.Tx 1937
ТОВ «АЛАС ФАСТІВ»	<i>Onopordetalia acanthii</i> Br.-Bl. et Tx. ex Klika et Hadač 1944	Artemisietea vulgaris Lohmeyer et al. ex von Rochow 1951
ТОВ «Каменяр»	<i>Onopordetalia acanthii</i> Br.-Bl. et Tx. ex Klika et Hadač 1944	Artemisietea vulgaris Lohmeyer et al. ex von Rochow 1951

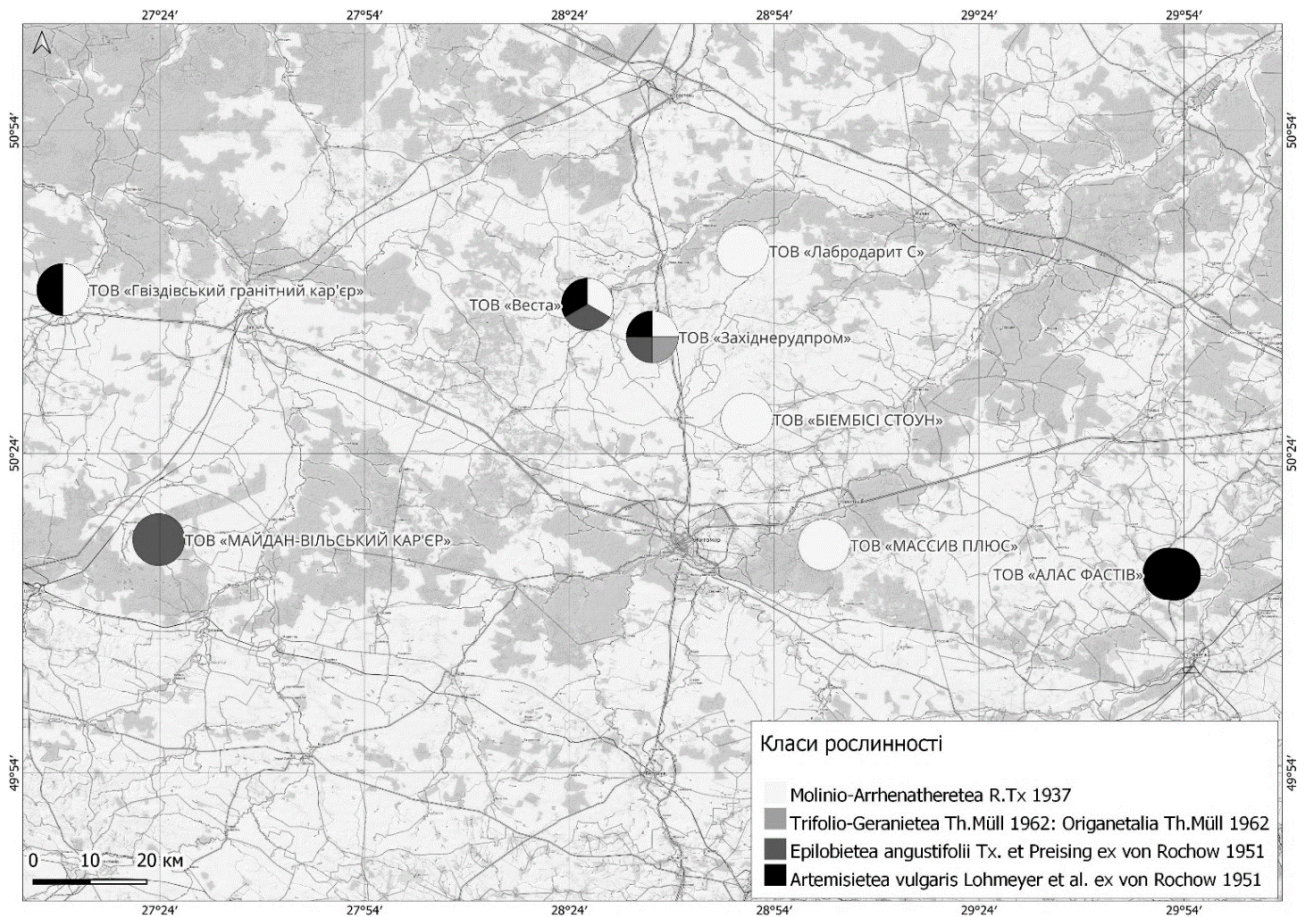

Рис. 1. Класи рослинності до яких приурочені популяції *C. vindobonensis* на території кар'єрів.

Список використаних джерел

1. Крамаренко С. С. Географічна та хронологічна мінливість фенетичної структури популяцій наземного молюска *Seraea vindobonensis* (Pulmonata, Helicidae) Півдня України. III Новорічні біологічні читання. Миколаїв : МДУ, 2003. № 3. С. 23-26.
2. Сверлова Н. В. Вплив урбанізації на конхологічні параметри *Seraea vindobonensis* (Gastropoda, Pulmonata, Helicidae) на заході України. *Наук. зап. Держ. природозн. музею. Львів*, 2007. № 23. С. 85-94.
3. Хом'як І. В., Гарбар Д. А., Андрійчук Т. В., Костюк В. С., Власенко Р. П. Динаміка відновлюваної рослинності піщаних кар'єрів Житомирського Полісся. *Екологічні науки*. 2021. № 6 (39). С. 204-207.
4. Хом'як І. В., Онищук І. П., Василенко О. М., Гарбар Д. А., Коцюба І. Ю. Природна та антропогенна динаміка угруповань асоціації *Geranio-Trifolietum alpestris* на території Українського Полісся. *Екологічні науки*. 2022. № 5 (44). С. 238-242.